



Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Nyirai János*

Cím: *Korkép a könyvekből*

Forrás:

Népszava

Bp

(Hely)

1923. 2. 15.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

028.1

Hely

Idő

"1923"

Személy

Helyszám

Korkép a könyvekből.

* *

A kurzus olvasóközönsége. — Kiadók és könyvkereskedők nyilatkozatai. — Mit olvasnak a munkások?

A világháborút megelőző években a középosztály intellektuális rétege és a munkásság voltak a haladás uttorói. Ezért lettek e rétegek a könyv természetes piaca, ezeknek volt szükségük a könyvekre. Azóta sem változtak ezek a szükségletek, ámde a kielégítésük mind nagyobb és nagyobb akadályokba ütközik. Pedig az ország és e nagy város szellemi életére elsőrendű jellemző vonás az, hogy milyen a könyvfogyasztása. *Mi az, amit könyvekre költünk? Kik milyen könyveket olvasnak? Milyen könyvek a kelendők?* Ha ezekre a kérdésekre a társadalom a szokottnál nem nagyobb akadályok nélkül felel meg, úgy meglehetősen hiánytalanul kapjuk a kulturális élet e részére vonatkozó képet. Ma azonban, amikor éppen a legértékesebb rétegek nem tudnak fogyasztani, a kérdésekre inkább valami fájdalmas negatívum a felelet. A könyvkereskedők és kiadók a közönség pulzusán tartják kezüket és annak érdeklődése, bizonyos irányok felé való törekvése a megjelenő vagy a kirakathoz helyezett könyvekben kifejezett nyer. Érdekesnek tartottuk, hogy a kurzus negyedik esztendejében megvizsgáljuk a könyvek és az olvasó közönség viszonyát. Evégből fölkerestük mindazon tényezőket, akiknek a könyvek kiadásában és elterjesztésében részük van.

Mit mondanak a kiadók?

Elsősorban az egyes ismert kiadókhöz fordultunk. Az itt kapott véleményeket az alábbiakban foglaljuk össze:

Rossz üzlet ma a könyv — mondották mindonütt. Az a vásárlóközönség, amely a progresszív irány uttoróinak munkája nyomán a háborúelőtti évtizedben erőteljes kibontakozáshoz segítette a magyar szellemi életet — ma nincs sehol. A fölvilágosultabb gondolkodású polgár vagy munkás, aki a régi időkben eljárt a tudományos előadá-

sokra, látogatta a szeminárium előadásokat, megnézte az irodalmi értékű színműveket s rendszeres önképzés nyomán komoly könyveket vásárolt, tehát belkapesolódott a kultúreléthez, ma a pusztán létfenntartásért küzd és a leg-*ritkább esetben tud 1000 vagy 2000 koronát fizetni egy valamire való könyvért.* Az a tanító, tanár, ügyvéd, orvos vagy mérnök, akinek elengedhetetlen szüksége lenne, hogy lépést tartson és tudomást szerezzen a legújabb eredményekről, most csak nélkülözés árán tud könyvet vásárolni. Ha a köztisztviselők valami rendkívüli segínyt, mások pedig remunerációt kapnak, azt mi rögtön meg-*érezzük a forgalomban. Az új gazdagok nem olvasnak.* Ötlesterüen vásárolnak egy-két nagyon beharangozott újdonságot, de nem számítanak. A mégis vásárló közönség két részre osztható. A nagyobb tömeg — fájdalom — erősen keresi az elvont, különösen a spiritizmussal foglalkozó munkákat, szépirodalomban a romantikusokat, a kalandor- és detektív történeteket. *Ezek komoly kiadók előtt nem jönnek számításba.* A másik rész társadalom- és természettudományi könyveket és filozófiai munkákat keres. *A szépirodalomban majdnem kivétel nélkül külföldieket olvas.* Izlése kifellelt, pongyola kiállítású könyvet nem vesz. Erősen érdeklődnek a helyi történelem után. Budapest történetével foglalkozó munkák és met-szetek ma a legkeresettebb cikkek közé tartoznak. Komoly sikerük van a műszaki könyveknek.

A könyvkiadási lehetőségek egyéb okok mellett a mai politikai éra miatt is korlátozva vannak.

A kurzusnak, mint ilyennek, vásárló közönsége nincsen, a könyvforgalomra csak negatív hatása van, mert sok, nagyon sok könyvet kiszorított.

Ez nem meglepő. Az a közönség, amely a jelenlegi irányzatot támogatja, egyáltalában nem vásárol könyvet. Még a szájaizuk szerinti, határozottan kurzusstermeket is az ugynevezett liberális vevőink veszik meg, mint kuriózumot, mint kortörténeti adatot. Megkötöttségünk különösen a társadalomtudományi könyvek kiadásánál érezhető. Hogy így fejezzük ki magunkat: „Nem tartjuk üzleti érdekeinkkel összeegyeztethetőnek bizonyos haladót-*tabb irányú könyvek forgalombahozatalát.* A „Társadalomtudományi Könyvtár” legfőbb kötefe teljesen ki-fogyott, illetve elfűnt. Ugyanez volt a sorsa a „Természet

és Társadalom” cím alatt megjelent válsámmennyi füzetnek is. A „XX. Század” régi évfolyamaiból semmit sem lehet látni. Pedig keresik őket. Jellemző, hogy az egész magyar könyvforgalom kétharmada Budapestre jut, ami nagyon egészségtelen tünet. A fogyasztás szerinti arányban a főváros után Miskolc, Debrecen, Nyíregyháza, Szombathely és legvégül Szeged következik. Átlagban legtöbbet fogyaszt a Dunántul, azután az északi részek s egy nagy szünet után az Alföld. Ha külpolitikai helyzetünk nem változik meg és továbbra is zárva maradnak a megszállott területek felé vezető utak sorompói a magyar könyvek előtt, akkor megölik a magyar könyvkiadást és az teljesen vissza fog fejlődni.

Éppen az adott viszonyok miatt nem lehet elhallgatni, hogy a szerzőket ma sokkal rosszabbul fizetik, mint ré-*gben.*

Eddig a nyilatkozat. De hiszen hasábokat lehetne megtölteni azoknak a könyveknek a cí-*mével, amelyeket az uralkodó irány indexre tett és ezek között több olyan munka is szerepel, amelyek az egész művelt világ érdeklődését fölköltötték és az emberi gondolkodásnak új irányt szabtak. Természetes, hogy ilyen körülmények között a magyar kiadók lehető-*sen válogatott munkával jönnek csak a piacra. A kép teljességének kedvéért fölkerestünk né-*hány nagyobb***

könyvkereskedőt

fs, akik így nyilatkoztak:

A német könyvek mértéktelen megdrágulása javított a francia könyvek kelendőségén és néhány százalékkal föl-*londította a magyar könyvforgalmat. Bizonyos, hogy az első időkben az emberek valahogyan keresték az új rend-*szer igazolását és például Tormay Cecil „Egy bujdosó naplója” című „műve”-nek első kötete rövid idő alatt két kiadást ért meg, de hogy ez az igazolást nem találták meg, bizonyítja, hogy a második kötet csaknem hiánytalanul a nyakunkon maradt. A kimondottan kurzus-író-*knak, Komáromi Jánosnak és Kádár Lehelnek munkáit nem keresik. Múlt érdeklődés nyilvánult meg Szekfü „Három nemzedék” című munkája iránt is. Herceg Ferenc nagyon mérsékelten fogy. Ellenben Móricz Zsigmond „Féklya”-ját elkapkodták. Jellemző, hogy Ady „Az Illés szekerén” és „A menekülő élet” című kötetei teljesen ki-fogytak. Különben a legkeresettebb költő Ady. Couris Mahlert, ezt a vizenyős német Bentekynét, 6–10,000 pél-*dányzamban veszi a kisigényű közönség. Nagyon keresik Dosztojevszkijt és bár munkáit két kiadó dobja is piacra, a már megjelent kötetek alig kaphatók. Munkáit és kispolgárt alig látunk és egy kis rétegtől eltekintve, a****

forgalom nagyon mérsékelte.

Igy sorvad el lassanként minden, ami megmozdulást jelenthetne. A magyar irodalmi élet stagnál, a fiatalok kibontakozását megakadályozzák a szédületes papírárak. Annak szemléltetésére, hogy az általános emberi művelődés fáklyavívójének,

a könyvnek előállítása

milyen roppant anyagi terhet jelent, szolgáljanak az alábbi kimutatások, amelyeket egy hozzánk közelálló nyomda bocsátott rendelkezésünkre:

Egy 11 ives, 176 oldalas, 5000 példányban megjelenő, borítékba fűzött könyv nyomdai előállítási költségei így alakulnak:

	1914-ben	1923-ban	Az emelkedés	A költségek tételenkénti eloszlása	Ha minden tétel az aranyparitás szerint drágult volna	Ha minden tétel az aranyparitás szerint drágult volna	
	K	K	%-ban	%-ban	%-ban	%-ban	
szövegpapír	470.—	334.081.—	711	24.7	54.7	235.000.—	
borítékpapír	61.20	11.752.—	192	3.2	1.9	30.600.—	
szedés	—	658.—	153.000.—	232	35.0	329.000.—	
nyomás	—	496.—	71.400.—	163	23.0	218.000.—	
fűzés	—	268.—	40.359.—	152	14.1	184.000.—	
			átlag				
Összesen	—	1893.20	611.192.—	290	100.0	100.0	946.600.—

Ez a statisztika egyttal kellően megvilágítja azt a léha fölfogást, amellyel a tulsó oldalon lépten-nyomon találkozunk, hogy, „az amugy is kitűnően fizetett nyomdászok teszik lehetlenné, hogy a könyvek megvásárolható árban kerüljenek forgalomba”. Amig régen a papír a könyv előállítási költségének még nem is teljes egynegyedét foglalta le, ma már több, mint a felét. A szedés, a nyomás, a fűzés pedig háboru előtt a költségeknek közel háromnegyed részét képviselte, most csak alig több, mint 1/3-ét. A szedőgép-ólom kilogramja 50—60 fillérbe került, ma 300 korona. A nyomda gázszámlája havi 300—400 koronát jelentett, ma 200.000 koronát. S amir a nyomdász minimális

fizetése 1914-ben heti 37 korona volt, ma 6500 korona, holott az aranyparitás 21.500 koronát mutatna.

A Népszava-könyvkereskedés

főnállása óta sohasem kereste a pillanatnyian divatos írók iránti kereslet kielégítését, nem kizáróan haszonért szorgoskodott, hanem tevékenységével szervesen beleilleszkedett abba a kulturális munkába, amelyet a magyar szociáldemokrata párt évtizedek óta folytat. A kiadásában megjelenő könyvek jelentős részben hozzájárultak ahhoz, hogy a magyar proletariátus szellemikben emelkedett. A magyar munkásmozgalom érettségét, komolyságát és áldozatkészségét mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a példátlanul rossz gazdasági viszonyok ellenére pártunk kiadványait nem lankadó érdeklődéssel vásárolják.

A szervezett munkások szépirodalmi érdeklődésének irányáról beszéljenek az alábbi számok, amelyek a Népszava-könyvkereskedés kiadásában megjelent szépirodalmi munkák nagy kelendőségét igazolják. Rövid idő alatt a következő szerzők munkái ilyen példányszámban fogytak el: Balzac: „Az lidértz” 4000, „A toursi plébános” 4000; France: „A pártitő angyalok” 20.000, „Hajnal” 5000; Hugo: „A nevető ember” 5000, „A tenger munkásai” 5000; Jerusalem: „A Szent Skarabás” 50.000; Mirbeau: „Kinok kertje” 4000; Wells: „A fölszabadult világ” 4000; Zola: „Az álom” 4000, „Az emberi bestia” 4500, „Jó polgári kósz” 4200, „Igazság” 14.000, „Összeomlás” 14.000, „A patkányfogó” 15.000, „A pénz” 20.000, „A malom ostroma” 12.500, „Olivier Becaille halála” 12.500 példányban.

Ezekon kívül Bauer, Beer, Bebel, Bernstein, Engels, Kautsky és Lassalle munkái a legkeresettebbek. Hogy csak egy példát említsünk, Bebel: „A nő és a szocializmus” című munkájából 35.000 példány kelt el. A „Munkáskönyvtár” különböző kötetiből 250.000 forog közkézben. Az ez évi szaknaptárakból eddig 40.000 fogyott el. A szervezett munkásoknak mesterségükben való elmélyedését, tudásvágyát szolgálja a diktatara utáni időkhöz megindított „Műszaki Könyvtár”, amelyből már 33 kötet jelent meg és 50.000 példány talált gazdára, hogy tulajdonosaik szakszerűbb kiképzését elősegítsék. A „Világosságkönyvtár” hamar népszerűvé vált fűzeteiből már 150.000 van forgalomban, de meg kell jegyeznünk, hogy nagyon sok szám időközben teljesen kifogyott és így az ezeketani érdeklődést a

könyvkereskedés nem tudja kielégíteni. A mi sorainkból kikerülő szépirodák közül Farkas Antal, Keleti Márton, Révész Béla, Vanczák János, Várnai Dénes és Várnai Zseni munkái nagyon népszerűek és a munkásság körében sokszor példányban kelttek el. Az ifjúsági irodalomban Beke Margit, ego, Nagy Teréz és ugyancsak

Vanczák és Várnai Zseni meséi és versei jelentős könyvsikeret értek el. Az idegen kiadásokban megjelent könyvek szerzői közül a legnépszerűbbek: Balzac, Barbusse, Dosztojevskij, France, Gorkij, Hugo, London, Mirbeau, Sinclair, Tagore, Tolstoj, Wells és Zola. Általában erősen keresik a népszerű természettudományos munkákat. Magyar szerzők közül viszonylagosan jól fognak Jókai, Mikszáth, Móricz, Gárdonyi, Bíró és Bródy könyvei. A költők közül Ady, Petőfi, Csokonai és Arany a keresettek. A nyelvtanok és szótárak ebben a sorrendben fognak: német, angol, francia, orosz, román és cseh.

Az általános kép tehát meglehetősen vigasztalan és a drágulással a könyvek élete előre láthatóan még inkább megnehezedik. Az egészben mégis reményt ad, hogy a magyar munkásosztály erején fölül ragaszkodik a maga kulturájához.

Nyitri Imre.